

**QORTI CIVILI
PRIM' AWLA**

**ONOR. IMHALLEF
TONIO MALLIA**

Seduta tat-30 ta' Marzu, 2006

Citazzjoni Numru. 694/2002

**Prokuratur Legali Madeleine Firman bhala mandatarju
specjali f'isem u ghan-nom tas-socjeta' estera
Ecclesiastical Insurance Office plc kif surrogata fid-
drittijiet tas-socjeta' estera Moda in Pelle (1975)
Limited**

vs

**(1) Concorde International Freight Forwarders
Limited**

(2) Malta Express Limited

Il-Qorti:

Rat ic-citazzjoni pprezentata mis-socjeta' estera li *in forza* tagħha, wara li ppremettiet illi:

Kopja Informali ta' Sentenza

Moda in Pelle (1975) Limited xrat sabiex timportat fl-Ingilterra konsenja zraben mill-Italja u inkarigat lil *Alpi United Kingdom*, rappresentanti fl-Ingilterra tas-socjeta' taljana *Albini & Pitigliani S.p.A.*, sabiex isiru l-arrangamenti necessarji ghall-garr ta' l-istess konsenja zraben mill-Italja ghall-Ingilterra;

L-imsemmija socjeta' estera *Albini & Pitigliani S.p.A.* ikkuntrattat lis-socjeta' konvenuta *Concorde International Freight Forwarders Limited* sabiex dina iggorr l-istess merkanzia lejn l-Ingilterra;

Minn naha tagħha, is-socjeta' *Concorde International Freight Forwarders Limited* is-sub-kuntrattat dan l-inkarigu jew parti minnu lis-socjeta' konvenuta l-ohra *Malta Express Limited*;

Fis-sebħha u ghoxrin (27) ta' Mejju, tas-sena elfejn u wieħed (2001) f'Genoa, l-Italja, meta dina l-istess merkanzia kienet fil-pussess tal-konvenuti jew minn minnhom *in corso* lejn l-Ingilterra, insterqet – liema serqa seħħet minhabba li konsenja thalliet waheda u/jew abbandunata fil-ramp area f'San Benigno, Genoa, u/jew minhabba nuqqasijiet ohra attribwibbli lill-konvenuti jew minn minnhom;

Minhabba l-imsemmija serqa is-socjeta' *Moda in Pelle (1975) Limited* soffriet id-danni, għal liema danni l-konvenuti huma responsabbli (flimkien jew mod iehor) u jridu jagħmlu tajjeb *stante* l-imsemmija nuqqasijiet tagħhom;

L-attrici *nomine* hallset lis-socjeta' estera *Moda in Pelle (1975) Limited* d-danni li bagħtit din ta' l-ahhar konsegwenza ta' l-imsemmi incident liema danni ammontaw għal tlieta u hamsin elf, sitt mijha sitta u ghoxrin liri inglizi (Pounds Sterling 53,626), llum ekwivalenti ghall-Lm34,375, liema hlas sar billi s-socjeta' *Moda in Pelle (1975) Limited* kienet assikurata ma' l-istess attrici *nomine*;

Kopja Informali ta' Sentenza

L-attrici *nomine* hallset ghas-survey li sar *in konnessjoni* ma' l-imsemmija survey ammontanti ghal elfejn u mijas u erba' *pounds* u tlieta u ghoxrin *pence* inglizi (*Pounds Sterling* 2,104.23);

L-attrici *nomine* illum tinsab surrogata fid-drittijiet ta' l-imsemmija *Moda in Pelle (1975) Limited* (Dok B);

Minkejja lis-socjetajiet konvenuti gew interpellati mill-attrici *nomine* permezz ta' ittra ufficcjali tat-tlieta u ghoxrin (23) ta' Mejju sena elfejn u tnejn (2002) sabiex jersqu ghall-likwidazzjoni u hlas ta' danni, izda dawn xorta baqghu inadempjenti (Dok A);

Talbu lill-konvenuti jghidu ghaliex din l-Onorabbi Qorti m'ghandhiex:

1. Tiddeciedi u tiddikkjara li s-socjetajiet konvenuti jew min minnhom huma responsabbi għad-danni konsegwenza tas-serqa ta' l-imsemmija konsenja zrabben li seħħet fis-sebħha u ghoxrin (27) ta' Mejju, tas-sena elfejn u wieħed (2001) f'Genoa, l-Italja.
2. Tillikwida l-imsemmija danni sofferti fl-ammont komplexiv ekwivalenti fid-data tas-sentenza għal sterlina hamsa u hamsin elf, seba' mijas disgha u ghoxrin *pounds* u tlieta u ghoxrin *pence* inglizi (*Sterling* 55,729.23) ekwivalenti għal Lm35,799.60 jew għal somma verjuri.
3. Tikkundanna s-socjetajiet konvenuti jew min minnhom jħallsu l-attrici *nomine* s-somma likwidata skond id-domanda precedenti.

Bl-ispejjez inkluzi dawk ta' l-ittra ufficcjali (Dok A) u bl-imghax mid-data ta' l-imsemmija ittra ufficcjali sad-data tal-hlas effettiv kontra l-konvenuti li huma ngunti minn issa għas-subizzjoni.

Rat in-nota tal-eccezzjonijiet tas-socjeta' konvenuta *Concorde International Freight Forwarders Ltd* li *in forza* tagħha ecceppt illi:

Kopja Informali ta' Sentenza

1. It-talbiet attrici fil-konfront taghhom huma infondati fil-fatt u fid-dritt. L-attrici trid tipprezenta il-prokura tagħha;
2. Il-kawza hija milquta minn dekadenza tat-terminu *ai termini* tal-Art 32 tar-Regoli ta' CMR.
3. Ma hemmx ness legali bejn l-atturi u l-eccipjenti *stante* li l-atturi qabbdū direttament sabiex jagħmel ix-xogħol direttament lil Albini e Pitigliani S.p.a..
4. Tna-nuqqas allegat mill-atturi l-eccipjenti ma jahtu bl-ebda mod u għalhekk mħumiex responsabbli tad-danni talvolta sofferti mill-atturi; it-tragitt sar mill-konvenuti l-ohra u l-incident sar f'dan it-tragitt fuq liema operat l-eccipjenti ma kellhomx poter. L-eccipjenti ma kienu bl-ebda mod responsabbli għad-danni li setghu gew sofferti, la kienu negligenti u ma kellhom ebda htija fl-akkadut;
5. L-eccipjenti għamlu dak kollu fil-poter tagħhom sabiex it-tragitt ikun wieħed mingħajr incidenti; huma issubappaltaw lill-konvenuti l-ohra li dejjem wettqu xogħolhom sewwa u l-eccipjenti ma kellhomx ghaliex jissuspettaw li dawn setghu iwettqu xogħolhom hazin. Għalhekk l-eccipjenti ma jistgħux jinżammu responsabbli ta' xi forma ta' negligenza jew nuqqas iehor.
6. Skond ir-regoli ta' CMR li taħtu jaqa' dan it-trasport id-danni li jistgħu jinkorru l-eccipjenti huma limitati skond l-istess regoli ta' CMR u b'hekk is-somma mitluba f'kull kaz hija eccessiva.
7. Is-survey mhux danni naxxenti direttament mis-serqa imsemmija fic-citazzjoni u b'hekk f'kull kaz l-ispejjez tagħha ma jistgħux jigu attribwiti lill-eccipjenti.

Rat in-nota tal-eccezzjonijiet tas-socjeta' konvenuta *Malta Express Ltd* li *in forza* tagħha eccep iet illi:

1. I-socjeta' konvenuta ma kella ebda responsabilita' jew tort fl-akkadut u illi l-istess socjeta' konvenuta *tramite* l-impiegat tagħha hadet il-prekawzjonijiet kollha possibli fic-

Kopja Informali ta' Sentenza

cirkostanzi tal-kaz, u qdiet l-inkarigu afdat lilha bid-dilingenza.

2. L-inkarigu tas-socjeta' konvenuta ttermina mal-konsenza tal-merkanzija fil-port ta' Genova lil Dragan Miculovic u minn dak il-hin 'il quddiem s-socjeta' konvenuta ma kellha ebda relazzjoni ohra mas-socjeta' konvenuta *Concorde International Freight Forwarders Limited*, u *kwindi x'gara sussegwentement* ma tista qatt tirrisponi ghalih is-socjeta' *Malta Express Limited* izda *semmai l-istess socjeta' konvenuta Concorde* jew lil min l-istess socjeta' issubappaltat l-bqija tal-vjagg.

3. Salv eccezzjonijiet ohra.

Rat id-dikjarazzjonijiet guramentati tal-partijiet;

Rat il-verbal registrat fl-udjenza tad-29 ta' Ottubru, 2002, fejn is-socjeta' konvenuta *Concorde International Freight Forwarders Ltd* irtirat it-tieni eccezzjoni tagħha, dik tad-dekadenza tal-azzjoni;

Semghet il-provi li ressqu l-partijiet;

Rat l-atti kollha u d-dokumenti ezebiti;

Semghet lid-difensuri tal-partijiet;

Rat in-nota tas-6 ta' April, 2005, li *in forza tagħha s-socjeta' attrici cediet l-atti tal-kawza fil-konfront tas-socjeta' konvenuta *Concorde International Freight Forwarders Ltd**;

Rat li l-kawza thalliet għal-lum għas-sentenza;

Ikkunsidrat;

Illi jirrizulta mill-provi li ditta ingliza *Moda in Pelle (1975) Limited* ornat konsenza zraben mill-Italja, u inkarigat lil *Alpi United Kingdom*, l-agenti fl-Ingilterra tas-socjeta' taljana *Albini e Pitigliani S.p.A.*, sabiex tagħmel l-arrangamenti mehtiega għat-transport tal-merkanzija minn

Kopja Informali ta' Sentenza

Prato, gewwa l-Italja, ghall-Ingilterra. Il-vjagg kellu jsir bit-trailer minn Prato ghall-port ta' Genova, u minn hemm il-merkanzija kellha titghabba ghall-Ingilterra. Is-socjeta' taljana *Albini & Pitigliani S.p.A.* inkarigat lid-ditta konvenuta, *Concorde International Freight Forwarders Ltd*, bhala sub-contractor, sabiex dina iggorr l-istess merkanzija lejn l-Ingilterra. Ghal parti tal-vjagg fuq l-art minn Prato sal-port ta' Genova, is-socjeta' *Concorde International, da parti tagħha, issubappaltat is-sub-kuntratt lis-socjeta' konvenuta l-ohra, Malta Express Limited*. Din tal-ahhar inkarigat lid-driver tagħha, certu Filippo Zisa, sabiex jiehu pussess tat-trailer u jwassal il-container minn Prato sal-port ta' Genova.

Dan id-driver, fis-26 ta' Mejju, 2001, ha pussess tat-truck numru PHZ100 u, wara li rabat mieghu semi-trailer proprjeta' tas-socjeta' konvenuta, *Concorde International*, telaq minn Prato dritt lejn Genova. Il-container kien wieħed groupage u kien jikkontjeni diversi merkanzija destinata għal diversi importaturi gewwa l-Ingilterra. Ghall-habta tal-5.30am tal-ghada, dan Filippo Zisa wasal fil-port ta' Genova, u peress li minn hemm it-transport tal-container ghall-Ingilterra kien se jsir minn xi hadd iehor, ipparkja s-semi trailer fuq ir-rampa magħrufa bhala ta' San Benigno. Hemmhekk, hu ta' c-cwievet tat-trailer u dokumenti relattivi għat-trasport lill-certu Dragan Miculovic li kelli jgħadhom lill-kolleġa tieghu, certu Noel Drew, li ma kienx għadu wasal fil-port. Dawn it-tnejn kienu impiegati ta' certu Darren Formosa, li kelli kumpanija tat-transport li kienet giet inkarigata mid-ditta konvenuta *Concorde International* igħorr il-merkanzija mill-port ta' Genova ghall-Ingilterra. Dan il-hand over kien ilu hekk jsir almenu għal sentejn kull meta kien ikun hemm lok ta' trasport ta' merkanzija mill-port ta' Genova.

Id-driver halla s-semi-trailer fuq ir-rampa tal-port ghax dak kien l-uniku post vojt u ipparkjah wara diversi semi-trailers ohra li kienu jinsabu wkoll fil-port. Is-semi-trailer ma kellux anti-theft device.

Wara li ghadda l-konsenja tas-semi-trailer lil Miculovic, Filippo Zisa telaq bit-truck lejn id-dar, izda ghall-habta tal-

Kopja Informali ta' Sentenza

12.30pm, ircieva telefonata minn Noel Drew li qallu li ma setax isib *is-semi-trailer in kwistjoni*. Filippo Zisa spjega fejn kien halla *s-semi-trailer* u anke qallu li kien ghadda c-cwievut u d-dokumenti lil Miculovic.

Għall-habta tas-2.00pm, ircieva telefonata mingħand *s-shipping agent*, li nfurmah li kienu sabu *s-semi-trailer f'Corso Perrone*, u hu gie mitlub imur lura Genova biex jivverifika l-kontenut tas-*semi-trailer* peress li kien instab miftuh. Id-*driver* mar lura f'Genova, u wara li l-lokalizza t-*trailer*, sab li dan kien vojt u li l-kontenut tieghu kien misruq.

Jirrizulta wkoll li r-rampa ta' San Benigno, fejn Zisa halla t-*trailer*, mhiex *security area*. Mhiex mdawra b'xi *fence* jew *barrier*, izda hi biss spazju miftuh accessibbli ghall-kulhadd. *Inoltre*, l-area twassal għal diversi toroq, u giet diskritta bhala “*a rather run down area*” u mhux frekwentata b’*patrols* tal-Pulizija jew mghamra b’security personnel. Dan Dragon Miculovic li lilu Zisa ghadda c-cwievut u d-dokumenti relativi għas-*semi-trailer* tieghu, mhux xi ufficċjal inkarigat, imma *driver* iehor li dak il-hin inserta wkoll wassal *trailer* iehor tad-ditta Concorde fil-port ta' Genova. Kien Tonio Bone, ufficċjal tad-ditta Concorde International li ta' istruzzjonijiet lil Zisa biex iwassal is-*semi-trailer* minn Prato sal-port ta' Genova.

Il-valur tal-merkanzija misruqa kienet ta' Lit49,188,690, pero', il-*claim* li saret mill-kumpanija importatrici kienet ghall-valur tas-*selling price* ta' l-istess merkanzija, li giet konfermata li kienet ta' Lstg 53,725. Din l-ahhar somma thallset mill-kumpanija assikuratrici *dietro surroga*. Thallset wkoll mid-ditta assikuratrici s-*survey fees* ammontanti għal Lstg 2,104.23.

Jidher mill-assjem tal-provi li t-transport *in kwistjoni* huwa regolat bir-regolamenti tas-CMR, u dan mhux biss ghax hu kkonfermat minn ufficċjali tas-socjeta' attrici, izda jirrizulta wkoll mad-dokument ta' trasport li fl-intestatura tieghu jindika li hu soggett għar-regolamenti tas-CMR.

Fil-kuntest ta' l-involviment tad-driver, Filippo Zisa, tajjeb li jigi ccarat, ghal kull bon fini, li skond l-artikolu 3 tar-regolamenti tas-CMR, “*for the purposes of this convention the carrier shall be responsible for the acts and omissions of his agents or servants and of any other persons of whose services he made use of for the performance of the carriage, when such agents, servants or other persons are acting within the scope of their employment, as if such acts and omissions were his own*”.

Dan l-artikolu wara kollox, jirrifletti principju kardinali fid-dritt civili ta' l-obbligazzjoni, u *cioe'*, li kontraent ma jistax johrog mir-responsabbilita' ghall-ksur tal-kuntratt billi jallega nuqqas ta' persuna li gie mqabbar minnu fil-kors ta' l-esekuzzjoni tal-kuntratt – ara Farrugia vs Attard noe, deciza mill-Onorabbi Qorti ta' l-Appell (Sede Inferjuri) fit-28 ta' April, 1998. F'dan il-kaz id-driver in kwistjoni kien gie mqabbar mis-socjeta' konvenuta biex isuq it-trailer in kwistjoni u jghabbi l-merkanzija ta' diversi klijenti tagħha, u *kwindi* kienet persuna imqabbar mis-socjeta' konvenuta biex tghinha tesegwixxi d-diversi kuntratti li accettat; għannuqqasijiet tagħha, *kwindi*, twiegeb is-socjeta' konvenuta. A *tenur* tal-principju enunciat, is-socjeta' konvenuta ma tistax tehles mir-responsabbilita' semplicement ghax ma kellhiex x'taqsam mas-serqa u t-telf tal-merkanzija bis-serq, ghax it-trasportatur jista' jinzamm responsabbi ghall-atti u ommissionijiet ta' dawk il-persuni li jutilizza ghall-iskop tat-trasport.

Il-bazi tar-responsabilita' tat-trasportatur tinsab fl-artikolu 17(1) tar-regolamenti ta' CMR li jghid:

“*The carrier shall be liable for the total loss of the goods and for damage thereto occurring between the time when he takes over the good and the time of delivery*”.

Gie ppruvat illi d-ditta estera *Moda in Pelle (1975) Ltd* ornat konsenja zrabben mill-Italja u dawn gew konsenjati u mghobbija fuq it-trailer li sussegwentament insteraq. Id-ditti konvenuti qed jecepixxu li mhumiex responsabbi għal dak li gara peress li qdew dmiri jieħi bl-akbar diligenza u l-merkanzija ntilfet b'forza magguri jew accident. Din id-

difiza issib l-applikazzjoni tagħha fl-artikolu 17 (2) fejn it-trasportatur hu ezonorat mir-responsabbilita' minhabba “*circumstances which the carrier could not avoid and the consequences of which he was unable to prevent*”, u dan hu l-meritu tal-kawza. F'dan il-kuntest, ovvjament titqies importanti x-xhieda tad-driver bhala l-unika persuna li kienet fuq il-lok ta' l-incident meta seħħet is-serqa.

Skond il-gurista Jan Ramburg (“*The Law of Carriage of Goods: Attempts of Harmonization*” 9E.T.L. 1974), il-bazi ta' responsabbilita' enuncjata fis-CMR mhix eskluza billi dak li ikun agixxa diligentamenti, izda hemm oneru akbar mixhut fuq it-trasportatur, li jrid jiehu l-mezzi kollha biex jevita kull hsara jew serq. L-awtur S. Zamara (“*Carrier Liability*” Am. J. of Comp Law 1975) jghid li “*the courts have been reluctant to admit as a defence that the carrier has simply not been negligent. Instead, they place a heavy burden on the carrier to show specifically how the unavoidable circumstance caused the loss*”.

Il-grad ta' diligenza rikjestha f'kazijiet simili mit-trasportatur hu deskritt hekk mill-awtur Malcolm A. Clarke fil-ktieb “*International Carriage of goods by Road: CMR*”.

“*There is a temptation to exonerate the carrier on this ground, if he has taken all ‘reasonable steps’ to avoid the event causing loss ... This would sit easily with the general duty of exercising reasonable care of cargo, which, it has been suggested will be implied in a contract to carry goods by road. But the defense in article 17 (2) makes no mention of reasonable steps and such steps are probably insufficient. What the carrier must show is more akin to the plea of impossibility of performance of a contract which involves an event which renders the contract not merely more onerous but completely impossible of performance. Writers on the CMR are agreed that the event must be one which literally ‘could not’ be avoided by the carrier. It need not however, like the concept of force majeur in France, be unforeseeable although many events will, by the very fact that they are foreseeable, be avoidable by the carrier of whom such a high standard is required*”.

Hekk ukoll I-awtur David Glass ('*The Divided Heart of the CMR Convention*' 14 E.T.L. 1979) jghid li "The carrier cannot hope, simply by showing that ordinary care was taken, to escape liability. He must show that in respect of the particular loss or damage, no failing on his part could have contributed to it. It follows that a high degree of proof is required on his part, normally by proving the actual cause and showing how it arose with no fault on his part". Il-Qrati tagħna donnhom qed isegwu din il-linja rigida fl-interpretazzjoni tal-klawsola relattiva tas-CMR – ara "Sullivan vs Grech", deciza minn din il-Qorti fit-2 ta' Frar, 2001, "Galdes vs Bowman", deciza minn din il-Qorti fil-25 ta' Jannar, 2002 u "Farrugia noe vs Gatt noe", deciza mill-Onorabbi Qorti tal-Kummerc fis-16 ta' Jannar, 1984, fejn intqal li "mhux bizzejjed li c-cirkostanzi kienu straordinarji imma li jridu jkunu tant straordinarji li jirrenduha impossibbli lill-carrier li jimpediha anke bl-akbar diligenza. L-essenza tad-difiza hija l-imprevedibilita' u l-inevitabilita'".

Hu interessanti li f'din l-ahhar kawza, is-serqa grat waqt li z-zewg drivers tat-trailer kienu reqdin fil-kabina tat-trailer waqt il-lejl, izda xorta wahda dik l-Onorabbi Qorti sabet lill-carrier responsabbi.

In konnessjoni mal-pajjiz ta' l-Italja huwa maghruf li hemmhekk jigi rrapotati hafna serqiet tant li fil-1981, il-Federazzjoni Internazzjonali tat-Trasportaturi fuq it-Triq (il-FIATA), harget "notes of guidance" biex jigu evitati serqiet f'dak il-pajjiz. Estratt minn dawn in-noti jghidu hekk:

"How can theft be prevented"

"A. MEASURES TAKEN PRIOR TO THE START OF AN INTERNATIONAL ROAD TRANSPORT:

- 1. An anti-theft device must be installed in the vehicle which must be used even during the shortest absence of the driver from his vehicle.*

2. *Engagement of Reliable drivers' who are handed envelopes containing papers likely to be of use to the police in the case of theft. These envelopes must always remain in the possession of the drivers.*
3. *NEVER TO DIVULGE the nature and value of consignments to strangers.*
4. *To arrange, whenever possible, a CONVOY of 2 to 3 vehicles or have a driving crew of 2 persons.*

B. DURING THE JOURNEY

1. *Never to give a LIFT to hitchhikers.*
2. *Whenever the driver notices something out of the ordinary he must stop at a busy place and, if necessary, ring the police.*
3. *Driver must stop AT GUARDED CAR PARKS, even for short breaks (or else rely on the brotherhood of vehicle drivers during the performance of customs and other formalities). In fact in one case, it was held that a road haulier whose vehicle had been left unguarded for two hours on the customs car park at an Italian border station outside office hours and was stolen, was liable for the theft. The Court decided that the driver did not take adequate safety measures to prevent the theft of the vehicle and could not rely on Art. 17.2 of the CMR. That the vehicle was left locked up in a customs area was not sufficient evidence of careful securing.*
4. *Driver must never STOP IN A REMOTE AREA.*
5. *Driver should refrain from travelling alone at night, even on motorways.*
6. *Driver must be alert in restaurants, coffee houses etc.*
7. *NO DELIVERY of goods, if possible, after office hours or on Friday evenings".*

Dawn il-*guidelines* fil-fehma ta' din il-Qorti għandhom jigu addattati b'mod generali f'kull kaz ta' trasport ta' merkanzija fuq l-art. Din il-Qorti tqies dawn il-mizuri bhala necessarji biex trasportatur ikun jista' jipprova jehles mir-responsabilità; dawn il-mizuri, fil-fehma tal-Qorti, għandhom jitqiesu bhala *sine qua non* għal kull vjagg, u n-nuqqas tat-trasportatur li jadopera xi wahda minn dawk il-mizuri, għandha twassal ghall-konkluzzjoni li t-trasportatur ikun responsabbli għal dak li jīgħi. Fi kliem iehor, din il-Qorti tqis dak il-*guidelines* bhala li għandhom jigu segwiti u adoperati f'kull kaz ta' trasport fuq l-art, u n-nuqqas li jigu adoperati dawk il-mizuri ta' sigurta' ikun necessarjament ifiżzer li l-att tat-terzi ma jkunx jista' jitqies bhala wieħed “*which literally ‘could not’ be avoided by the carrier*”.

F'dan il-kaz, jirrizulta li uhud minn dawn il-*guidelines* ma gewx segwiti: *it-trailer* ma kienx installat b'*anti-theft advice*, ma giex irrangat *convoy* ta' zewg jew tlett vetturi, jew, ta' l-anqas, jintbagħtu zewg sewwieqa mat-*trailer*, u, fuq kollo, id-*driver* ma waqafx f'*car park* li jkollha ghassiesa. Din l-ahħar kundizzjoni hija ferm importanti, specjalment f'lok bħall-Italja, fejn is-serq minn *trailers* lahaq numru allarmanti u l-metodi saru aktar professjonali.

Id-*driver* in *kwistjoni* pparkja l-vettura f'rampa pubblika li fiha għandu access kulhadd. Ghalkemm kien hemm vetturi ohra ta' l-istess tip hemm ipparkjati, huwa naqas li josserva obbligu mixhut fuqu, u *cioe'*, li ma jħallix il-vettura f'post mhux kustodit. Hu veru li l-istruzzjonijiet mogħtija lid-*driver* kienu inteq li hu jwassal is-*semi-trailer* sal-port ta' Genova, u xejn izqed, *pero'*, bhala depozitarju tal-merkanzija, huwa jibqa' responsabbli ghall-istess sakemm effettivament jagħmel konsenja tas-*semi-trailer* lil minn kien inkarigat jieħu hsieb it-tieni parti tal-vjagg. F'dan il-kaz, meta d-*driver* wasal fil-port ta' Genova, huwa sab li l-uffiċċjal inkarigat għat-tieni /eg tal-vjagg, Noel Drew, ma kienx għadu wasal fuq il-post, u allura, meta nduna li kien hemm *semi-trailer* iehor tad-ditta *Concorde International*, sab lill-awtista ta' dak is-*semi trailer*, u kkonsenjalu c-cwievut u d-dokumenti relattivi, halli dan jghaddihom lil-Drew meta jasal. Din, *pero'*, ma tistax titqies bhala

konsenja ta' merkanzija, ghax ma saretx lill-ufficcjali tal-kumpanija ta' Darren Formosa, li kellu jiehu hsieb il-vjagg mill-port ta' Genova. Il-Qorti jidhrilha li l-imsemmi *driver* ma ippruvax li kien s-Sur Bone, tas-socjeta' *Concorde* li qallu biex ihalli t-trailer f'idejn Sur Miculovic, u fil-fehma ta' din il-Qorti, din il-konsenja lilu saret fuq inizjattiva personali tad-*driver*.

Id-*driver*, Filippo Zisa, hass li ma kellux ghal fejn joqghod jistenna lil Noel Drew meta kien hemm *driver* iehor qed jistennih b'semi-trailer simili; allura, minghajr ma ha ebda prekawzjoni biex jagħmel is-semi-trailer secure, ghadda l-karti id-*driver* l-iehor u telaq 'l hemm. Dan id-*driver* 'l iehor, *pero'*, ma kienx xi ufficcjal tad-ditta ta' Darren Formosa jew tad-ditta *Concorde International*, u lanqas ma kienet persuna inkarigata tiehu konsenja tal-merkanzija. Jekk gieli kien jigri hekk, dan kien isehħ b'arrangament bejn id-drivers, *pero'*, xorta whda *driver* li jkollu pussess ta' trailer ma jehlisx mir-responsabbilita' qabel ma jikkonsenja l-merkanzija lill-ufficcjal inkarigat tad-ditta trasportatrici. Id-*driver* Filippo Zisa ma ha ebda passi biex jinnewtralizza s-semi-trailer, u jidher li kull m'ghamel kien li sakkar il-bibien tas-semi-trailer b'katnazz, li zgur kellu jkun jaf li ma kienetx bizzej jed biex timpedixxi s-serq tat-trailer. Bhala fatt, id-*driver* abbanduna wahdu s-semi-trailer f'post mhux secure u accessibbli ghall-pubbliku. Jekk hu kien qed jafda li Miculovic jagħti daqqa t'ghajnej lis-semi-trailer tieghu wkoll, dan kien riskju li hu assuma fuqu, u din il-"*mizura*" (jekk tista' issejhilha hekk) zgur li ma kellhiex titqies bhala bizzej jed biex tissostitwixxi l-mizuri li kellhom jittieħdu. L-awtorita' marittima tal-port ta' Genova qiesu l-area fejn Zisa halla t-trailer bhala area "*pubblica, non guardianata e in regime nazionale e non estero in quanto antecedente la cinta dogonale del Porto di Genova*". Is-serq, skond l-awturi fil-materja, mhux oggettivamente adegwat biex jevita li l-htija tintefa' fuq it-trasportatur, izda irid jirrizulta li ttieħdu l-mizuri kollha adegwati biex jigi evitat serq; f'dan il-kaz, dawn il-mizuri ma ttieħdux u, *kwindi*, s-socjeta' konvenuta *Malta Express Ltd*, għandha titqies responsabbi għan-nuqqasijiet (u dana peress li, kif già gie asservat, il-kuntrattur tat-trasport

huwa responsabili għall-atti jew ommissjonijiet tan-nies imqabba minnu).

Għar-rigward tad-ditta *Concorde International Freight Forwarders Ltd*, din kienet il-kumpanija inkarigata tiehu hsieb it-trasport shih minn Prato, gewwa l-Italja, sal-Ingilterra, u hija, għalhekk il-kumpanija primarjament responsabili għall-esekuzzjoni tal-kuntratt. Ir-responsabbilita' primarja, attwalment, hija tad-ditta estera *Albini & Pitigliani S.p.a.*, pero', subordinatament, is-socjeta' *Concorde International* għandha terfa' l-piz tar-responsabbilita' bhala l-kumpanija attwalment inkarigata biex twettaq it-trasport. Jidher li ghalkemm din is-socjeta' inkarigat lid-ditta *Malta Express* twettaq parti mill-vjagg, ma hadetx passi biex tassikura t-trailer meta dan jingieb fil-port ta' Genova u , għalhekk, għandha hi wkoll tbat parti mir-responsabilita', u dana fil-kuntest tar-relazzjoni interna ta' bejn il-konvenuti. Fil-kuntest tar-responsabbilita' tal-konvenuti fil-konfront tas-socjeta' attrici, din ir-responsabilita' għandha titqies wahda solidali, kif jikkontempla l-artikolu 115 tal-Kodici tal-Kummerc.

Internament, pero', ir-responsabbilita' ta' *Malta Express Ltd*, hija aktar gravi, ghax din, *tramite d-driver tagħha, Filippo Zisa*, naqset serjament fl-obbligu tagħha li tikkustodixxi l-merkanzija fdata f'idejha bhala *bonus paterfamilias*. Għalhekk, tqies li s-socjeta' *Concorde International Freight Forwarders Ltd*, għandha tinzamm responsabili għat-telf fi grad ta' kwart (1/4), u s-socjeta' *Malta Express Ltd* fi grad ta' tlett-kwarti (3/4).

Rigward l-ammont ta' danni, qed jigi invokat mill-konvenuti li *limitation of liability clause* inkorporata fir-regoli tas-CMR, partikolarment l-artikoli 17 sa 29 tar-Rules. Din il-limitazzjoni ghall-hlas ta' danni giet meqjusa operattiva minn din il-Qorti fil-kawza "Thos. Smith Insurance Agency Ltd vs M.D. Trucking Ltd et", deciza fit-18 ta' Frar, 2004. Jingħad, pero', fl-artikolu 29 tar-Rules, li l-kuntrattur ma jistax jinvoka dik il-*limitation clause* f'kaz ta' "wilful misconduct" (fit-test Franciz, f'kaz li n-nuqqas tkun rizultat ta' "dol ou d'une faute qui lui est imputable et qui, d'après la loi de la juridiction saise, est consideree comme

equivalente au dol"). Fl-Ordinament Guridiku Malti ma hemmx in-nozjoni ta' "wilful misconduct", pero', jezistu l-kuncetti ta' dolus u ta' gross negligence li hija ekwiparata għad-dolus, (ara "Zammit vs Petrococchino", deciza mill-Onorabbi Qorti tal-Appell fil-25 ta' Frar, 1952). Fil-fehma tal-Qorti, l-agir ta' Filippo Zisa hu ekwivalenti għal-kolpa gravi, meta xjentement "abbanduna" is-semi-trailer f'post miftuh ghall-pubbliku, li mhiex gwardjanata u minghajr ma nnewtralizza il-vejikolu kontra serq.

Din il-Qorti tagħmel referenza ghall-kawza "Jones vs Bencher", deciza fl-Ingilterra fl-1986, u kwotata estensivament minn Malcolm A. Clarke, fil-ktieb tieghu, aktar qabel kwotat. B'referenza għal dan il-kaz jingħad hekk:

"In Jones v. Bencher Popplewell J. held that a driver, who, in the hope of being able to spend the night at home, exceeded the length of time permitted for continuous driving and fell asleep at the wheel, committed wilful misconduct. He accepted the argument of counsel for the defendant carrier that the driver "must have appreciated that, by reason of his conduct, he increased the risk either to himself, or his load, or other drivers"; that "it is not enough simply to say that he acted contrary to the regulations even though they must be shown to have adverted to the increased risk". On the facts of the case, however, the judge concluded that "the driver was well aware of the regulations. ... He chose to ignore them and did so deliberately. He knew that, by ignoring them, he exposed the load that he was carrying, the vehicle he was driving, himself, and other road users, to a greater risk than if he had complied with the regulations. ... In my judgement he appreciated that he was acting wrongfully, persisted in so acting and was wholly indifferent to the consequences".

Din il-Qorti taqbel ma dan it-taghlim, u tqies li l-awtista *in kwistjoni* jaf x'inhuma l-obbligi tieghu, u kien jaf li jekk jinjorhom kien qed jesponi l-merkanzija "to a greater risk than if he had complied with the regulations". Kwindi, peress li fil-fehma tagħha l-agir tas-sewwieq jammonta

Kopja Informali ta' Sentenza

ghall-kolpa gravi, li hi ekwivalenti għad-dolo, il-limitazzjoni tad-danni kontemplata fis-CMR, ma ssibx applikazzjoni f'dan il-kaz.

Dwar l-ammont tad-danni, is-socjeta' importatrici *Moda in Pelle (1975) Ltd*, giet kompensata fil-valor tas-*selling price* tal-merkanzija, u *cioe'*, Lstg.53,725. Il-Qorti, pero', ma tqies li l-ammont ta' danni għandu jkun ekwivalenti għas-*selling price* tal-merkanzija, u dan peress li l-iskop tad-danni huwa biex tpoggi lid-danneggjant fis-sitwazzjoni li jkun kieku ma garrabx it-telf. Kieku ma sehhietx is-serqa, dik id-ditta kien ikollha konsenja ta' zraben li setghet tbiegh bi qliegh ghaliha; flok iz-zraben, issa se jkollha l-valor tagħhom, li s-socjeta' tista' tinvesti wkoll bi qliegh ghaliha. *Kwindi*, dak li għandu jingħata bhala kumpens huwa l-valor imħallas tal-merkanzija, *cioe'*, Lit49,188,690 (ara affidavit ta' Stephen Buck, Managing Director tas-socjeta' *Moda in Pelle (1975) Ltd*), ekwivalenti għal Lm10,285.57 f'Settembru, 2001.

Is-socjeta' konvenuta tecepixxi wkoll illi ebda *survey fees* ma huma dovuti. Fir-rigward, il-Qorti tagħmel referenza għal-gurisprudenza lokali dwar il-hlas tas-*survey fees* f'kaz ta' hsarat jew nuqqasijiet f'merkanzija trasportata bil-bahar. Il-gurisprudenza hi fis-sens li s-*survey fees* huma rekuperabbi – ara "Micallef Stafrace noe vs Abela noe", deciza mill-Onorabbi Qorti tal-Appell fil-15 ta' Mejju, 1998, "Atlas Insurance Agency Ltd vs Sea Malta Co. Ltd et", deciza minn din il-Qorti fit-2 ta' Ottubru, 2002, u "Micallef Stafrace noe vs Abela noe", deciza wkoll minn din il-Qorti fit-18 ta' Frar, 2004. Dan il-principju għandu jaapplika anke ghall-kaz ta' trasport fuq l-art. Dawn is-*survey fees* jammontaw għal Lstg2,104.23, ekwivalenti għal Lm1,424.60.

L-ewwel eccezzjoni tas-socjeta' konvenuta *Concorde International Freight Forwarding Ltd* giet determinata bl-esebizzjoni da parti tal-attrici ta' prokura mahruga favur tagħha u datata 30 ta' Mejju, 2002.

Għaldaqstant, għar-ragunijiet premessi, tiddisponi mill-kawza billi tilqa' t-talbiet attrici billi tastjeni milli tiehu

Kopja Informali ta' Sentenza

konjizzjoni tal-kawza fil-konfront tas-socjeta' *Concorde International Freight Forwarders Ltd*, stante cessjoni, u tiddikjara s-socjeta' konvenuta *Malta Express Ltd* fi grad ta' tlett-kwarti (3/4) responsabbi għad-danni konsegwenza tas-serqa ta' konsenja zraben li seħhet fis-27 ta' Mejju, 2001, f'Genova, I-Italja, u tikkundanna lis-socjeta' *Malta Express Ltd* jħallas lis-socjeta' attrici s-somma komplexiva ta' Lm8,782.63 (tmien t'elef, sebgha mijha u tnejn u tmenin liri Maltin u tlieta u sittin centezmu) *in linea* ta' danni, bl-imghax legali ta' 8% kif mitlub, u *cioe'*, mit-23 ta' Mejju, 2002, data tal-Ittra Ufficcjali interpellatorja, sal-pagament effettiv.

L-ispejjez tal-kawza, hliet għal dawk relattati mas-socjeta' konvenuta *Concorde International Freight Forwarders Ltd*, għandhom, fic-cirkustanzi, jithallsu mis-socjeta' konvenuta *Malta Express Ltd*.

< Sentenza Finali >

-----TMIEM-----